

ΘΡΑΚΗ ΚΑΙ ΘΡΑΚΕΣ

[Εἰκόνες ἀπὸ τὸν ἔξω Ἑλληνισμὸν]

Ἀδριανούπολις, Μαΐος 1905.

Ἀγαπητέ μου Σκόκε,

ΠΟΛΥ ὀλίγας τέρψεις τῆς φυγῆς μου ἔγω κίθανθῆ τόσον εἰ-
λικρινεῖς καὶ τόσον ζωηρὰς ὅσον τὴν εὐχαιρίστησιν αὐτὴν νὰ
ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν εὐγενῆ ἐπιθυμίαν σου καὶ νὰ προσθέσω εἰς
τὴν «Πινακοθήκην τοῦ Ἐξω Ἑλληνισμοῦ» μὲ τὴν ὁποίαν κάθε
χρόνον κοσμεῖς καὶ τιμᾶς τὸ Ἑθνικὸν Ἡμερολόγιόν σου, τὴν τει-
ραν τῆς ἀκριβοῦς μας Θράκης. Καὶ σπεύδω, ἐν ᾧ ἀκόμη εἶμαι ἐδῶ
ἐπάνω, εἰς τὰς ἐπάλλξεις αὐτὰς τοῦ ἔθνισμοῦ μας, νὰ ἐκτελέσω
τὴν ἐπιθυμίαν σου, καὶ συγχρόνως ν' ἀπολύσω τὴν χαρὰν, ὅτι
θὰ μεταδώσω διὰ τοῦ βιβλίου σου εἰς τὰ τέσσαρα πέρατα μέ-
ρος ἀπὸ τὴν πατριωτικὴν ἀγαλλίασιν, τὴν πλημμυροῦσαν τὴν
καρδίαν μου.

Δὲν θέλω ν' ἀφήσω τὴν ἀνάμνησιν νὰ φτεριστειδώσῃ τὰς ἐν-
τυπώσεις καὶ τὰς ἀντιλήψεις μου. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν, εἰς τὴν
σεληνοφώτιστον βραδεῖαν, ἀκούω τὸν γότξαν νὰ σκορπίζη ἀπὸ
τὸν ἐρειπωμένον μιναρὲν πρὸς μίαν πλάσιν τοῦ Μαΐου τὴν παρα-
φωνίαν τοῦ θρήνου του. Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἀπὸ μέσ' ἀπὸ
τὰ τρυφερὰ βλαστάρια κάποιος ἀνθισμένης μοσχοῦτιᾶς τοῦ πο-
ταμοῦ, ἀκούω τὴν ἠγῶ αὐτοῦ τοῦ θρήνου νὰ ἔχη γίνει τρα-
γοῦδι ἀηδονιοῦ. Πῶς νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὴν μνήμην μου νὰ μού
διατηρήσῃ ἕως τὰς Ἀθήνας αὐτὴν τὴν χαρὰν τῆς ἀκοῆς μου
καὶ τῆς σκέψεως, αὐτὸν τὸν ἔξοχο συμβόλιτον ἑνὸς κόσμου
ποῦ ἀποθνήσκει καὶ ἑνὸς ἄλλου ποῦ γεννᾶται;

Σοῦ τὰ γράφω τώρα, σοῦ τὰ γράφω ἀπ' ἐδῶ, ἀγαπητέ μου
φίλε, αὐτὰ ποῦ μού ζητεῖς, διότι θέλω νὰ ἔγουν ὅλην τὴν ἀγνό-
τητά των. Σοῦ τὰ γράφω πρὶν βγῶ ἀπὸ τὸ μοναστήρι τοῦτο,
ὅπου κατηγοῦμαι νὰ λατρεύω τὸν θεὸν τοῦ Ἑθνισμοῦ μας·
πρὶν ἀποχωρισθῶ ἀπὸ τὰ ἱερὰ θεάματα τῶν θαυμάτων ποῦ πέ-
φτουν ἀπὸ τὰ γερωντικὰ μάτια τῶν ἐλλήνων χωρικῶν εἰς τὸ

ὄνομα τοῦ «βασίλειά μας», πρὶν ἀποχαιρετήσω τὰ φτωγὰ παιδάκια μας, ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τῆς καλύβης τους ζυπόλυτα καὶ ἀσκεπῆ, ναυαγοῦντα εἰς τὰ χιόνια καὶ πηγαίνουν στὸ Σχολεῖον σφιγγόντα ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην τους τὸ κουρέλι ποῦ ἔχουν τυλιγμένα μέσα τὰ βιβλία τους· πρὶν ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὰς συγκινήσεις τῆς θεοποιήσεως ἐνὸς Μελᾶ, τοῦ ὁποίου ἡ εἰκὼν μὲ τὴν παλληκαρίσσιαν στάσιν, στολισμένην μὲ λουλούδια, μὲ ποιήματα, μ' ἐργόχειρα, φωτίζεται, στὴν καμροῦλαν τοῦ χαμόσπιτου καὶ στὴ σάλαν τοῦ πλουσίου, μὲ τὸ ἴδιον καντῆλι ποῦ φωτίζει τὰ εἰκονίσματα.

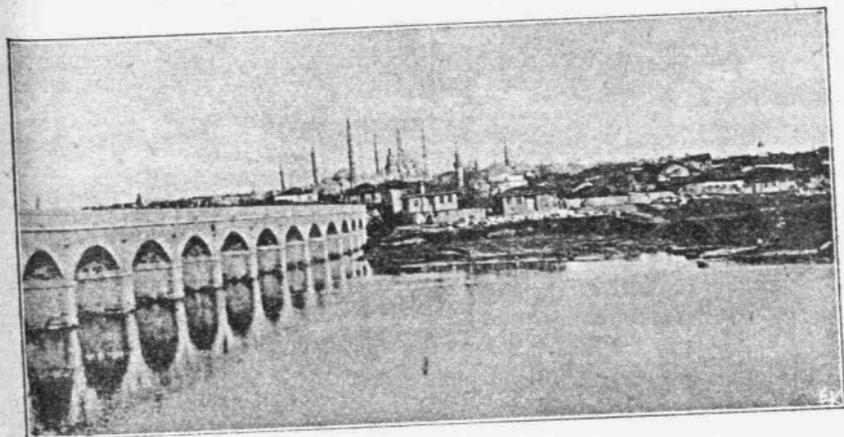
*
* *

Μοῦ ἔρχεται νὰ εὐλογήσω τοὺς ἐχθροὺς μας, ποῦ μᾶς δίδουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀφορμὴν νὰ γνωρίσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας. Τὸ ἐκάμαμεν εἰς τὴν Μικεδονίαν, τὸ κάμνομεν εἰς τὴν Θράκην, θὰ τὸ κάμωμεν εἰς τὴν Ἡπειρον, εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, εἰς τὰ Νησιά. ὅταν ἔλθῃ καὶ αὐτῶν ἡ ὥρα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος αἱ προσπάθειαι των γίνονται εἰς τὴν γῶραν αὐτήν, ὅπου δὲν ἔχουν ἄλλα δικαίωματα παρὰ νὰ ὀνομασθοῦν παρῆσαι. Διότι ἐκτὸς μιᾶς γούφας φωλεῶν ποῦ ἔχουν στήσει ἐκεῖ ἐπάνω, εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐσχατιὰν τῆς Θράκης, καὶ ἐκτὸς δέκα ἕως εἴκοσι χωριῶν διεσκορπισμένων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ σπληνωμένων ἀνάμεσα εἰς πληθυσμοὺς γηγεῖους καὶ ἀπέφθους, ὅλη ἡ ἄλλη γῶρα ἀνήκει εἰς τὸν ἑλληνοτουρκικὸν κολοσσόν. Ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν νοθεῖαι καὶ θολότητες, ἤτοι ἀμφισβητήσεις καὶ ἀμφιβολίαι. Οἱ Θράκες εἶνε Θράκες καὶ οἱ τουρκοὶ, τουρκοὶ. Οἱ ὀλίγοι τρίτοι εἶνε οἱ παρῆσαι. Γνωρίζονται, φαίνονται, μετροῦνται. Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γίνουν πλέον περισσότεροι. Ἀπ' ἐναντίας. Τὸ εὐγενέστατον παράδειγμα τῆς Ξάνθης, ὅπου οἱ καπνοπαραγωγεῖς μας, μὲ τὴν ἀνυποψίαν τῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς ἐπικρατήσεως — ἄχ! αὐτὸ τὸ μόνον μας ἐλάττωμα! — εἶχαν ἕως τώρα τὴν ἀφέλειαν νὰ διατηροῦν βουλγάρους μεταξὺ τῶν ἐργατῶν των, ἀλλ' ἐγκαίρως ἐννοοῦν τώρα τὸ σφάλμα τους, καὶ καθαρίζουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκεῖνον τὸν ἀνθῶνα τῆς ἀκμῆς μας ἀπὸ τὰ φεῖδια, τὸ παράδειγμα αὐτὸ μοῦ ἔρχεται σὰν φῶς εἰς τὴν ἀλήθειαν ποῦ λέγω.

Ἐπίσης τὰ δέκα βουλγαρόσπιτα τοῦ Ἰλδριμιτοῦ, τὰ ἐγκαθιδρυθέντα ἀπὸ τὰ 78 χωρὶς νὰ γίνουν ἀπὸ τότε οὔτε ἑνδεκα, θὰ ζήσουν ἀκόμη τόσον, ὅσον καὶ οἱ τοῖχοι των. Ὅταν σαραβαλιασθοῦν αὐτοὶ δὲν θὰ ἀτιμάζῃ πλέον βουλγαρικὴ ζωὴ τὸ

πανελληνικὸν προάστειον τῶν καλλιτέρων παλληκαριῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Καὶ μαζί με τὰ σπίτια, με τοὺς ἀνθρώπους, με τὰ ἔργα, με ὅλα τὰ ὑλικά ναυάγια τῶν παλαιῶν ἐπιδρομῶν των, φεύγει λίγο-λίγο, καθαρίζει τὸν τόπον καὶ ἡ γλῶσσα τῶν ἐχθρῶν μας. Μία γενεὰ καινούργια, γενεὰ ἑλληνική, ἤρχισε νὰ ἀντικαθιστᾷ εἰς τὰ βουλγαρόφωνα καὶ εἰς τὰ τουρκόφωνα χωριά μας τὰς γενεὰς ποῦ δὲν ἤξευραν τὴν γλῶσσαν τους. Καὶ τὰ πλάγια τῆς Ροδόπης, καὶ ἡ ὄχθες τῆς Μαρίτσας καὶ ἡ κορυφὴ τῶν πελωρίων πετεῶν, ποῦ εἶδαν χωρὶς ἄλλο τοὺς αἰῶνας νὰ περνοῦν ἀπὸ κάτω τους σὰν ἡμέρες, ξανανοιώθουν λίγο-λίγο τὰ γνώριμα λόγια ποῦ ἄκουσαν ἕναν καιρὸν, μακρυνὸν καιρὸν . . .

Ἡ ἐν Ἀδριανουπόλει Γέφυρα Χαμηδιέ
(ἡ παλαιὰ Μιχάλ-Κιτροῦ)

Ἀκόμη βλέπω τὴν στιγμήν αὐτὴν τὸ χαρμόσυνον θέαμα τῶν ἐξετάσεων τοῦ Χάσκισι. Εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας τοῦ μικροῦ τουρκόφωνου μας χωριοῦ, εἶχε στηθῆ τὸ πρόχειρον σχολεῖον: τέσσαρα θρανία με παιδιά, ἕνας μαυροπίναξ γεμάτος ἀπὸ συλλαβὰς γραμμένας ἀπὸ τὸν Δάσκαλον, καὶ ἕνα τραπέζι με μίαν γαβίθαν ἄσπρα καὶ κόκκινα κουφέτα ἀλευρένια. Γύρω εἰς τὰ καθήμενα παιδιά - τὰ γυμνόποδα με τὰ μικρὰ ποτούρια - ἕνας ἀνθισμένος τοῖχος ἀπὸ μητέρες, ἀδελφές, κυροῦλες, μάννες με βυζανιάρικα παιδιά, με κόκκινες ποδιές, με ἄσπρα ζιμπόνια, με γαλάζια καὶ πορτοκαλλιά κοντὰ φουστάνια, με

γλωσσά λουλούδια στὰ μαλλιά τους καὶ τὴν ἄλλην ἄκρην τὸ μπουλουῦκι ἀπὸ μελαψὰ κεφάλια τυλιγμένα στῆς μαῦρες τους σερβέττες, μὲ τὰ φάρδεϊά ποτούρια καὶ μὲ τὰ πλατειὰ κόκκινα ζωνάρια : οἱ τζορματζῆδες τοῦ χωριοῦ, ὅλοι γονεῖς καὶ συγγενεῖς, καὶ ἄκουαν μὲ εὐχαρίστησιν τὰ παιδιὰ τους νὰ τραγουδοῦν, νὰ διαβάζουν καὶ νὰ γράφουν εἰς μίαν γλώσσαν ποῦ αὐτοὶ δὲν καταλάμβαναν. Ἐκεῖ, ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ποῦ ἦταν ἀνοιχτή, καθὼς ἐστέκετο ὄρθιος μὲ τὸ χέρι σηκωμένο πρὸς τὸν πίνακα, εἶδα μὲ σεβασμὸν τὸν Δάσκαλον ἐκεῖνον μὲ τὸ ὄχρον καὶ ταλαιπωρημένον πρόσωπον, ποῦ ἦτον ὁ δημιουργὸς τοῦ ἐθνισμοῦ μας, εἰς ἐκεῖνο τὸ ἀπολωλὸς χωριό, ὅπου, εἰς δύο ἀκόμη γενεάς, τὰ στόματα θὰ ἔχουν ἐπανεῦρει τὴν πρώτην τους καὶ τὴν ἀληθινήν τους γλώσσαν.

Βλέπω ἀκόμη καὶ ἄλλην μίαν χαρμονήν, συμπλήρωμα τῆς πρώτης. Μετὰ τὸ τουρκόφωνον χωριό, τὸ βουλγαρόφωνον : Ἕνα γεροντάκι εἶχε μπῆ εἰς τὸ χάνι, ὅπου ἐκαθόμουν νὰ ξεκουρασθῶ, καὶ εἶχε ζαρῶσει κοντὰ εἰς τὴν πυροστιάν, ἓνα φαρμακερὸ πρῶτ' τοῦ περσινοῦ χειμῶνος. "Ὅλα ἐφώναζαν ἀπάνω του ὅτι ἦτον πατριώτης μου : τὸ συμπαθητικόν του πρόσωπον, τὸ ἔξυπνον μάτι του, τὰ κόκκαλα τῶν σαγονιῶν καὶ τοῦ μετώπου του. Μόνον ἡ γλώσσα ποῦ ὠμιλοῦσεν, ἔλεγεν εἰς ὄσους ἐπλανῶντο, ὅτι ἦτον βούλγαρος. Ἀφοῦ ματαίως ἐπροσπάθησα νὰ συνεννοηθῶ μαζί του γιὰ νὰ μάθω ποῖον εἶνε τὸ χωριό του καὶ ποῖον τὸ ἔθνος του, κατέφυγα εἰς τὴν διερμηθειάν τοῦ χατζῆ" ἔμαθα τότε ὅτι τὸ γεροντάκι εἶχεν ἔλθει δύο ὄρες δρόμο ἀπὸ τὸ βουλγαρόφωνον χωριό του - ἓνα χωριουδάκι μὲ τριάντα σπίτια - γιὰ νὰ πάρῃ τὸν παπᾶ νὰ τοῦ διαβάσῃ ἓνα «ψυχικό». "Ὅταν τοῦ ἀνέφερα γιὰ τοὺς βουλγάρους - ἐκείνους ποῦ ὠμιλοῦσε τὴν γλώσσαν τους - ἐγύρισε τὸ κεφάλι του μὲ περιφρόνησιν καὶ ὅταν ἐσηκώθη γιὰ νὰ φύγῃ, ἐξέφρασεν εἰς τὸν χατζῆν τὴν ἀπλοϊκὴν του περιέργειαν «ποῦ εἴμαστε δυὸ Ἕλληνες καὶ δὲ μποροῦμε νὰ συνεννοηθοῦμε».

* *

Αὐτὴ εἶνε ἡ Θράκη - ἡ Θράκη μας - ὅπως μοῦ δίδουν τὸ δικαίωμα νὰ λέγω ὅχι μόνον οἱ ἄνθρωποι ποῦ τὴν κατοικοῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄψυχα ποῦ τὴν σκεπάζουν ὅπως τὸ φωνάζει τὸ μάρμαρον ποῦ κείμεται εἰς ἓνα χωράφι τοῦ χωριοῦ Σκεπαστοῦ μὲ τὸ ὄνομα «Κότις βασιλεὺς Θρακῶν» ὅπως τὸ μαρτυρεῖ ἡ πέτρα ποῦ εἶνε κτισμένη στὸ μαυρισμένο παλαιὸ γυφύρι τοῦ

Μιγάλ - Κισπορού, με τὰ γράμματα «'Ασκληπιῶ . . .» ὅπως τὸ ὁμολογοῦν τὰ βυζαντινὰ νομίματα ποῦ ξεθάβουν κάθε ἡμέραν οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὸ γῶμα ποῦ ὀργώνουν· ὅπως τὸ κηρύττουν τὰ θεμέλια τῶν βυζαντινῶν μοναστηριῶν μετὰ τὰ τετράγωνα συμμετρικὰ ἀγκωνάρια, ποῦ κρατοῦν τῶσα τὸ βᾶρος τουρκικῶν τζαμιῶν· ὅπως τὸ βροντοφωνεῖ ἡ μεγάλη στρογγυλὴ ἐπιγραφὴ μετὰ τὰ πελώρια βυζαντινὰ γράμματα ἀπὸ τοῦβλα «'Ιωάννης . . . Βασιλεὺς . . .» καὶ κάτι γυλασμένα ἀκόμη συμπληρώματα κάποιου Τσιμισκῆ ἢ Κομνηνοῦ, ποῦ περιζώνει τὸν ἀρχαῖον πύργον καὶ τωρινὸν ὄρολογι τοῦ Κουλέ Καποῦ, τῆς Ἀδριανουπόλεως· ὅπως τέλος τὸ διαλαλοῦν οἱ δικέφαλοι ἀετοὶ ποῦ ὑπάρχουν, σκαλισμένοι ἢ ζωγραφισμένοι, στὰς ἀρχαίας πλάκας τῶν χωρικῶν ἐκκλησιῶν, στοὺς τοίχους τῶν παλαιῶν σπιτιῶν, στὰ μπρούτζινα μαγγάλια καὶ τὰ σιμοβάρια τῶν καφενείων, στὰ καλδερῖμια, ὅπου εἶνε σφηνωμένα, μαζί με τῆς ἄλλες πέτρες, κάποιον ῥάμφος, κάποιον νύχι, κάποιον ἄκρη τῆς φτερούγας.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ πᾶμε τόσο μακριά, στὰ περασμένα, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ζητοῦμε φωνὴν ἀπὸ τὰ ἐρείπια οὔτε σημεῖα ἀπὸ τὰ σύμβολα, γιὰ νὰ ποῦμε ὅτι ἡ Θράκη εἶνε ἀκόμη, εἶνε πάντοτε ἡ «Θράκη μας». Ἄν δὲν ἀρχῆ ἓνας ἀριθμὸς - οἱ 60 χιλιάδες μαθηταὶ ποῦ γεμίζουν τὰ σχολεῖα μας στὴν χώραν ποῦ ἐκτείνεται ἀπὸ τὰ νερά τοῦ Κερατίου ἕως τὰ νερά τοῦ Νέστου, ἀπὸ τὸν Βόσπορον ἕως τὴν Μακεδονίαν - ὁ δρόμος εἶν' ἐλεύθερος καὶ ὠραῖος, ὁ δρόμος ἀνάμεσα στὸν πράσινον ὠκεανὸν τοῦ θρακικοῦ κάμπου, ὅπου εἶνε σπαρμένα, σὰν νησιά, τὰ ἑλληνικὰ χωριά καὶ αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις, γιὰ ὅποιον θέλει νὰ πιστεῦσῃ τὴν ἀλήθειαν.

Ἄς ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν καρδιά - τὴν Ἀδριανού (ὅπως τὴν λέγει ὁ λαὸς, σοφώτατα) ὅπου τὸ ἑλληνικὸν αἷμα σφύζει ἀπὸ τὸν μεγάλον «ἴσιον δρόμον» ἕως τὸ στενότετον καὶ σκοτεινὸν σοκάκι τοῦ «Κάτρου» καὶ ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν παιδιῶν ποῦ λαλοῦν τὴν μουσικὴν μας γλώσσαν, ἕως τὰ μάγουλα τῶν ὠραίων κοριτσιῶν, ποῦ ροδίζου ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὰ σαχμισιὰ - λουλουδιὰ φυτρωμένα στὰ ἐρείπια.

Ἡ πρωτεύουσα μετὰ τὰ πέντε τῆς προάστεια εἶνε ἡ παλαιὰ ποῦ κρατεῖ καὶ διευθύνει ὅλην τὴν ζωὴν εἰς τὸ μεγάλο βλαέτι. Ὅ,τι ἐργάζεται, κινεῖται, προσδεύει, ὁμιλεῖ, φωνάζει, εορτάζει, ὅ,τι εὐθυμεῖ, εἰς τὴν Ἀδριανουπόλιν, εἶν' ἑλληνικόν. Ἡ Ἐπιστήμη δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἂν ἔλειπαν ἀπὸ αὐτὴν ἡ Ὀλυμπία κορυφὴ τοῦ Κωνσταντίνου Δήμησση, καὶ αἱ διαπρεπεῖς ἐπιστημονικαὶ μορφαὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δήμησση, τοῦ Ναοῦ.

Ζουπάν, τοῦ Θωμᾶ Καλλιθούλου, τοῦ Νικολάου Καμπανάκη, τοῦ Γ. Μελετιίου, τοῦ Π. Κουρτίδου, τοῦ Ἡρ. Ἀργυριάδου, ἰατρῶν· ἂν ἔλειπαν οἱ διακεκριμένοι ἀντιπρόσωποι τῆς Θέμιδος: Γ. Θεοφιλίδης, Κ. Ἀλεξιάδης, Κ. Καλλίας· ἂν ἔλειπαν οἱ ἔλληγες κυριώτεροι τῶν φαρμακοποιῶν Εὐστ. Ἀργυριάδης, Κωνστ. Σκαλλέρης, Γ. καὶ Β. Ψαρόπουλοι, Κ. Ἀλτιναλμάζης· ἂν δὲν ἐτιμοῦσαν τὴν ὀδοντοϊατρικὴν ὁ Χαράλαμπος Δημητρίου, ὁ Γεωργ. Κωνσταντινίδης, ὁ Α. Μικρόπουλος, ὁ Κ. Ἀγγελίδης.

Τὰ γράμματα ὀφείλουσιν τοὺς θριάμβους των εἰς τὴν γενναιοτάτην ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν ἀρωγὴν τοῦ σεβαστοῦ ζεύγους Χρ. Παπαδοπούλου, τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ ἀφιερῶσαντος μίαν περιουσίαν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἀδριανουπόλεως, πατρίδος γενετείρας του, καὶ εἰς τὰ φῶτα καὶ τὴν παιδαγωγικὴν τέχνην Γυμνασιαρχῶν ὡς ὁ κ. Σάββας, ὁ ἀληθινὸς, ὁ κ. Ἐ. Δαυίδ, ὁ εὐπαίδευτος, καὶ τῆς πολυτίμου τετραδῆδος τῶν παιδαγωγῶν: κυριῶν Εὐπραξίας Τσατσοπούλου (Φάσσου) καὶ Ὀλυμπιάδος Λεμπεριάδου καὶ τῶν κ. κ. Μιλτιάδου Δουκίδου καὶ Ἀστερίου Ζήκου, βοηθουμένων ἀπὸ διδασκάλους καὶ διδασκαλίσας οἱ ὅποιοι στέκονται μὲ ὄλην τὴν συνείδησιν εἰς τὸ ὕψος τοῦ προορισμοῦ των.

Τὸ ἐμπόριον τοῦ βιλαετίου μὲ ὄλην τὴν ἑβραϊκὴν καὶ τὴν ἀρμενικὴν ἀδηφαγίαν θὰ ἦτον ἀσήμαντον, ἂν δὲν τοῦ ἔδιδον ζωὴν τὰ νεῦρα τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἰωάννου Σφήκα, αὐτοῦ τοῦ μικροσώμου κολοσσῶ ἐργατικότητος, φιλανθρωπίας καὶ φιλοπατρίας, καὶ τῶν τραπεζιτῶν κ. κ. Μιλτιάδου Ἀλτιναλμάζη, Γεωργίου Καγκάδη, Ἐμμανουὴλ Δουλιᾶ, τῶν ἐμπόρων Κίμ. Δελικάτου, Ἰακ. Στεφανίδου, Ἰ. Βλαΐδου, Ἰω. Χατζημιχαήλ, Ἀλ. Μεγακλέους, Δ. Παναγιωτοπούλου, Ἰ. Ἀντωνιάδου, Κ. Παπαδοπούλου, Ἀρ. Σαραφοπούλου, Κ. Κώστογλου τοῦ Μητ. Μηταχίδου, τῶν Γ. καὶ Π. Μοιρασιδῶν, τοῦ Ἰ. Χατζηαντωνίου, τοῦ Θ. Παρασγίδου, τοῦ Πέτρου Ἀλτιναλμάζη, τῶν πατρὸς καὶ υἱοῦ Σακελλαρίων, τῶν ἀντεγόντων ἀκόμη μὲ δύο ἢ τρεῖς γενναίους συναδέλφους των εἰς τὴν ἑβραιοπλημμύραν καὶ ἀρμενοπλημμύραν τῆς ἀγορᾶς Ἀλῆ - Πασσᾶ, τῶν κρεσπολῶν Σταύρου καὶ Δημητρίου Πολυζωίδου, τῶν παντοπωλῶν Κλ. Ἰσραηλίδη, Χατζηπέτρου, Π. Τσοχατζῆ, Γ. Βαξίμπαση καὶ ἄλλων· τῶν διευθυντῶν τῶν μόνων εὐπροσώπων ξενοδοχείων Ἀν. Καταπόδη καὶ Ν. Παπαναούμ, τῶν οἰνοπνευματοποιῶν Γεωργ. Βαλασιδου, Ἰ. Καλογιαννίδου, Χ. Πανταζίδου, Δ. Αὐγερίδου, Ἀνέστη Χατζηδημητρίου, τῶν χρυσοχῶν Ξανθοπού-

λων, τῶν ξυλεμπόρων ἀδελφῶν Τσιθιδῆ, Κ. Πίσσα, Δημητρίου καὶ Λεων. Κατζημιγαλή, τῶν βιβλιοχαρτοπωλῶν Β. Βαφειάδου, Γ. Γιαννοπούλου καὶ Α. Πανουσιάδου, τοῦ Βασιλείου καὶ Παναγῆ Δαγκλῆ, καὶ τῶν ἀδελφῶν Παπαδοπούλων ἀροτοποιῶν, καὶ τόσων ἀκόμη ἄλλων ποῦ συμπληρῶνουν τὰ στελέχη τῶν ἐθνικῶν εἰρηνικῶν προφυλακῶν μας, ἐδῶ ἐπάνω, ὅπου, ὅσῳ δεινώνεται ἡ θέσις των ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῶν ἐπιδρομῶν, τόσον στερεώνονται αὐτά.

Οἰκογένεια ἐλλήνων χωρικῶν ἐν Θράκῃ
(φωτογραφία ἐκ τοῦ φυσικοῦ)

Ἡ τέχνη δὲν θὰ εἶχε τόπον εἰς τὴν παλαιόπολιν, χωρὶς τὰς τελειότητας τοῦ φωτογράφου Μιχαηλίδου, τοῦ ράπτου Ἰωσήφ Κουκουλάκη, τοῦ ὑποδηματοποιοῦ Χαραλ. Σταυρίδου, τοῦ ἐπιπλοποιοῦ Φραγκίτχου Βαρθαλίτου.

Θὰ στεφανάσω τὸ ἐγκώμιον αὐτὸ μὲ τὰ διαπρεπῆ ὀνόματα τοῦ Ἰακώβου Κωνσταντινίδου τοῦ εὐπαιδέτου διεργημένως τοῦ

Ἑλληνικοῦ Προξενείου, σεμινοῦ πατριώτου καὶ προστάτου τῶν συμπερόντων μας, τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Δημ. Δημητριάδου, ἄλλοτε ἀντιπροσώπων τοῦ ἐνδοξοτέρου ἐμπορίου τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τώρα ἐρησυχάζοντων ἐπάνω εἰς τὸ εὐγενές παρελθόν των, τοῦ Ἀλεξάνδρου Κυριαζῆ, ἄλλοτε μεγάλου ἐμπορικοῦ παράγοντος καὶ τώρα Προέδρου τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου τοῦ Φιλίππου Στάρα, τοῦ δημοφιλοῦς ἀργονταθρώπου τοῦ προαστείου Καρχαῆς, τοῦ Δημητρίου Βιλασίδου, τοῦ σεβασμίου δημιοεργοῦ μιᾶς ὀλοκλήρου φυλῆς ἐπιστημόνων, διδασκάλων καὶ ἐμπόρων - υἱῶν, ἐγγόνων, δισεγγόνων - ἐν ὧν 40 ἑλλήνων Δημητρίου καὶ Λεωνίδα Χατζημιχαήλ, τῶν Προέδρων δύο λαμπρῶν Ἀδελφοτήτων, Κωνστ. Πετεινίχη καὶ Νικ. Λεμπερίδου, δύο πατριωτικῶν στύλων τῶν προαστείων Κιγικίου καὶ Ἰλδριμίου.

* *

Τὸν ἴδιον ἑλληνικὸν θρίαμβον θὰ εὔρη καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν, τὰς πόλεις καὶ τὴν ὑπαίθρον. Εἰς τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας, αὐτὰ τὰ Βιτώλια τῆς Θράκης, μὲ τὸν κατακλυσιμὸν τῶν ἀμπέλων των, τὰς ὀρθουμένας σὰν διπλὸς πύργος ἐπάνω εἰς τοὺς λόφους, θὰ τὸν καταπλήξῃ ἡ κολοσσαία ἐθνικὴ καὶ ἐμπορικὴ ἐργασία τοῦ Δημητρίου Δοδοπούλου, τοῦ ὁποίου τὸ τιμιώτατον ὄνομα φέρεται ὡς σάλπισμα καὶ ὡς σημαία εἰς τὴν μετόπην κάθε ἐθνικοῦ ἢ κοινωφελοῦς ἰδρυμάτος· θὰ εὐφημήσῃ, διότι τὴν ἀκμὴν αὐτὴν συνεχίζει ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντῖνος· θὰ ἰκανοποιήσῃ εὐρύτατα τὰς πατριωτικὰς του προσδοκίας ἐμπρὸς εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα ποῦ παράγουν καὶ διευθύνουν τὴν ἐπιστημονικὴν, τὴν ἐκπαιδευτικὴν, τὴν ἐμπορικὴν ἀκμὴν τῆς δευτέρας αὐτῆς πόλεως τοῦ βιλαετίου: τῶν ἰατρῶν Κωνστ. Κεραμέως, Δημητρ. Ταυρίδου, Σοφοκλέους Τζελεμπόγλου, τῶν φαρμακοποιῶν Ἰωάν. Ἀναστασιάδου, Ἰωάν. Δασκίλοπούλου, Περικλέους Εὐκλείδου, Ἀρισταίδου Κάζη· τῶν δικηγόρων Ἐπαμεινώνδα Κοκκίνου καὶ Βασίλ. Μελάνιωνος καὶ τῶν διακεκριμένων ἀντιπροσώπων τῆς ἐμπορικῆς ζωῆς Μιζιράκη καὶ Ἰωάννου Κοκκίνου, Κωνστ. Καταπόδη, Ἀθανασίου Σαρίδου καὶ Κυρ. Ταυρίδου, τῶν παντοπωλῶν Κυριάκου Ἀθανασίου καὶ Παυλάκη Ἰωάννου, τῶν «μπεζάτηδων» Ἰω. Τατσίδου, Κωνσταντῆ Πουλμένου, Μιχ. Παπαδοπούλου καὶ ἄλλων ἀκόμη γενναίων προμάχων τῆς ἑλληνικῆς ἀκμῆς.

Τῆς ὥραίας Σάιθης ποῖος ἀγνοεῖ τὴν πλουσίαν καὶ καλλι-
 χρίσιαν ἐθνικὴν ζωὴν, ποῦ παράγεται καὶ ἀπλώνεται, σὰν
 ἀληθινὸν θυμιάμα, εἰς ὅλας τὰς ἡπείρους; Τὴν ζωὴν αὐτὴν
 διαχλαοῦν μὲ τὴν ἄφρων μεγαλοπρέπειάν των τὰ καπνοεργο-
 στάσια τῶν διαπρεπῶν πατριωτῶν Κυπριανοῦ Ἐνφιετζόγλου,
 Μουράδογλου, Δ. Κούδογλου καὶ Στεφ. Στάλιου τῶν Π. Κου-
 γιουμτζόγλου καὶ Δ. Κουγιουμτζόγλου, τοῦ Π. Πεσβανᾶ, τοῦ
 Κ. Τριανταφυλλίδου, τοῦ Μ. Πορτοκάλογλου, τοῦ Τζιρίνη, τοῦ
 Δεϊρμέντζογλου, τοῦ Λάλα - Ζήση κλπ. τὴν κηρύττουν τὰ οἰ-
 νοπνευματοποιεῖα τῶν ἀδελφῶν Δημ. καὶ Προδρ. Βαρθαλῆ, τοῦ
 Βασ. Σαλαβράκου κλπ. τὴν τιμοῦν τὰ σεβαστὰ ὀνόματα τοῦ
 Γ. Παρθενοπούλου ἄλλοτε μεγαλεμπόρου καὶ Προξενικοῦ Πρά-
 κτορος τῆς Ἑλλάδος, Γεωργ. Μαλεσιδίου, ἱατροῦ, Ζερβουδάκη
 καὶ Παπαδοπούλου, καπνεμπόρων καὶ τόσων, καὶ τόσων ἀκόμη
 ἄλλων ποῦ ἐτίμησαν καὶ τιμοῦν τὸ ὄνομά τους μὲ μνημεῖα
 ὅπως ἡ Μαντσίνειος Σχολή, τὸ Ζαλάγειον Νηπιαγωγεῖον, τὸ
 Μητροπολιτικὸν Μέγαρον, ἔργον ὑπερήφανον, τοῦ ὁποίου ἡ
 ἰδέα, ἡ ψυχὴ, ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει εἰς τὸν ἄξιον ἀρχηγὸν
 μιᾶς τόσον εὐγενοῦς κοινότητος: τὸν Μητροπολίτην Ἰωακείμ.

Εἶνε ἀνάγκη νὰ τονίσω τὸν πανελληνισμὸν τῶν παραλίων,
 ὅστεο' ἀπὸ τὴν εὐρωστίαν αὐτὴν τοῦ ἐτωτερικοῦ;

Ἡ Ραιδεσιὸς καὶ ἡ παμφόρος χώρα τῆς περιφερείας τῆς, αἱ
 μικραὶ αὐταὶ πνευματικαὶ Ἀθῆναι τῆς Θράκης, μὲ τὸν πλου-
 τον τῶν σχολείων τῆς, μὲ τὴν πολύτιμον βιβλιοθήκην τῆς,
 μὲ τὰ ἀναγνώστῆριά τῆς, μὲ τὰ ἀρχαιολογικὰ μουσεῖα τῆς, τὴν
 πνευματικὴν καὶ ἐθνικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς, τὴν
 ὀφειλομένην εἰς τὴν γιγάντειον ἐργασίαν τοῦ Θρακικοῦ Φιλεξ-
 παιδευτικοῦ Συλλόγου ὁ «Ὀρφεύς», αὐτοῦ τοῦ ἐθνοφειλεστά-
 του ἔργου, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησαν καὶ συνετέλεσαν πρό μι-
 σοῦ αἰῶνος αἱ μεγάλα πατριωτικὰ μορφαὶ τοῦ Κωνσταντίνου
 Γεωργιάδου, τοῦ Γρηγορίου Λαζίδου, τοῦ Κ. Θεοδοωρίδου, τοῦ
 Ἀθ. Δημητριάδου, ὑπὸ τὴν φωτισμένην προστασίαν τοῦ εὐ-
 νοπρεπεστάτην ἐργασίαν τοῦ νῦν ὑποπροξένου τῆς Ἑλλάδος κ.
 Ἀγησιλάου Τζαννέτου, βοᾷ τὸν ἀκμαῖον ἐλληνισμὸν καὶ τὴν
 γλῶσσαν, ποῦ δὲν ἔλειψεν οὔτε ποτὲ θὰ λείψῃ ἀπ' αὐτὴν.
 Ἡ Καλλιπολις μὲ τὰ 700 ἐλληνικὰ σπίτια τῆς — ἐκ τῶν

1500 ἐν ὄλῳ ἐλληνοτουρκικῶν — προσθέτει τὴν ἐθνικὴν τῆς συμβολὴν διὰ τῆς εὐρώστου ζωῆς τοῦ ἐμπορίου τῶν γεννημάτων τῆς, τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὰ χέρια τῶν διακεκριμένων ὁμογενῶν κ. κ. Γεωρ. Ἀναγνωσταρά, Δ. Κώστα καὶ Ἡλ. Τζαννέτου, ἐργαστασιάρχων ἀτμομύλων, διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς, κοινωνικῆς καὶ πατριωτικῆς ὑπεροχῆς τῶν κ. κ. Ἀντ. Μεγαρέως, ἱατροῦ, τῶν οἰκογενειῶν Μιχαλίτση καὶ Σιδερίδου, τοῦ κ. Πέτρου Παντερμαλῆ, υἱοῦ, τῶν ἀδελφῶν Ἀποστόλου καὶ Μηναῖ Παντερμαλῆ, ἰδιοκτητῶν τοῦ περιφήμου εἰς τὴν Ἀνατολὴν σαρδελλοποιείου καὶ τῶν ἀκόμη εὐγενῶν τέκνων τοῦ ἐλληνισμοῦ.

Τὸ Δεδέαγατς, τὸ πανελληνικὸν αὐτὸ ἐγκαλλώπισμα τῆς ὑποδούλου παραλίας, συμπληρώνει μὲ τὴν κορώναν τῶν ἰστῶν τῶν καραβιῶν τοῦ τὴν δόξαν τῆς ἐθνικῆς ζωῆς μας εἰς τὴν Θράκην μὲ τὰς ὑπερόχους φυσιογνωμίας τῶν μεγάλων παραγόντων καὶ μεγάλων πατριωτῶν κ. κ. Κ. καὶ Ι. Φιμερέλλη, Βλασίου Σούχορ, Ἐμμ. Ἀλτιναμάζη, Παν. Λεράκη, Κρήτη Κορδέλλη, Ἀντ. Χαμπούρη, Δ. Μαντσίδου καὶ ἄλλων δραστηρίων ἐργατῶν μιᾶς ἀκμῆς, ἡ ὁποία πρὸ τριάντα ἐτῶν ἦτο μίᾳ ἐρημικῇ καλύβῃ καὶ τώρα εἶνε μίᾳ πόλις, μὴ ἔχουσα σχεδὸν τίποτε ἄλλο τουρκικόν, ἐκτὸς τοῦ ὀνόματός τῆς.

Αὐτὴ εἶνε ἡ Θράκη τοῦ παρόντος ἐὰν ἡμπορῆς νὰ διακρίνης τὸ πλῆθος, τὴν εὐρωστίαν καὶ τὸ κάλλος τοῦ ἐλληνισμοῦ τῆς εἰς αὐτὴν τὴν μουντζούραν ποῦ ἐσχεδιάσα, ἀγαπητέ μου φίλε. Αὐτὴ καὶ ἀκόμη καλλιτέρα θὰ εἶνε ἡ Θράκη τοῦ μέλλοντος, ἂν ἀφήσῃ τὸν ἐθνισμόν μας ἀνενόγητον, εἰς τὸν φυσικόν του δρόμον, ἢ βουλγαρικῇ ἀτιμίᾳ.

Ἄλλὰ καὶ ἂν δὲν τὸν ἀφήσῃ, καὶ ἂν, ὅπως φαίνεται νὰ μελετᾷ, δοκιμάσῃ νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτὸν τῶν γενναίων καὶ ἐξυπνῶν παλληκαριῶν τοῦ ὑποδούλου ἐλληνισμοῦ τὴν ἀστείαν τραγωδίαν τῆς Μακεδονίας, νὰ εἶσαι βέβαιος — καὶ νὰ τὸ διακηρύξῃς ἀπὸ μέρους μου μὲ ὅλην σου τὴν δύναμιν — ὅτι τὸ μῖτος, ἡ βδελυγμία καὶ ἡ ἀγανάκτησις ποῦ ἤκουσα, μὲ τὰ ἐξιστάμενα αὐτιά μου νὰ ζεσπάζουν καὶ νὰ χύνωνται, σὰν βόλια ἀπὸ λόγια, ἀπὸ ἤχους καὶ χειροκροτήματα, ἐναντίον τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τὰ σχολεῖα μας, στὰς ἐξετάσεις, ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὰς ἐπιδοκιμασίας ἐνὸς ἰδεώδους Ἑλλήνος Προξένου — τοῦ κ. Πέτρου Σκάτση — θὰ γίνουσι τὴν ὥραν ἐκείνην ὅλα γρόνθοι καὶ λακτίσματα ἀληθινά, γιὰ νὰ τὸν κατασυντρίψουν.